

Bogusław Dąbrowski OFMConv, *Specyfika ewangelizacji inkulturacyjnej grupy etnicznej Baganda na przykładzie diecezji Kasana-Luweero*, Wydawnictwo Duszpasterstwa Rolników, Włocławek 2014, ss. 304.

Książka o Bogusławie Dąbrowskim to jeden z owoców jego pracy misyjnej wśród ludu Baganda oraz badań terenowych, literaturoznawczych i archiwalnych, które misjonarz ten prowadził w Ugandzie. Praca stawia sobie za cel opis i analizę specyfiki ewangelizacji inkulturacyjnej w tej grupie etnicznej, a zarazem ilustruje, jak pisze autor, „ubogacanie skarbcza Kościoła niektórymi wartościami kultury miejscowej”. Napisana została z perspektywy historycznej i teologicznej, przy wykorzystaniu metody analizy porównawczej. Na podkreślenie zasługuje prawie 12-letnie doświadczenie autora bezpośredniej pracy duszpasterskiej w opisywanym kręgu kulturowym, której towarzyszył rozwój zainteresowań etnograficznych. Wiele wysiłku kosztowało pokonanie bariery językowej i próby zrozumienia postępowania miejscowej ludności. Fakt, że autor dobrze poradził sobie ze stresem i zmęczeniem, jakie niesie życie w społeczeństwie o innej kulturze, nauczył się języka luganda, zbudował dom dla wspólnoty franciszkanów, odniósł sukcesy duszpasterskie, a do tego jeszcze podjął wysiłek pracy naukowej w przysłowiowym „buszu” bez dostępu do dobrze wyposażonych bibliotek, zasługuje na uznanie i szacunek. Podstawą omawianej publikacji stała się dysertacja doktorska z misjologii, obroniona na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

We wstępie autor tłumaczy motywy podjęcia tej pracy, jej przedmiot, zakres i cel. Wyjaśnia niektóre z zastosowanych terminów, omawia źródła i literaturę przedmiotu oraz jej problematykę i pytania, na które chce odpowiedzieć w kolejnych rozdziałach. Rozdział pierwszy zawiera omówienie zjawiska inkulturacji w kontekście historycznych metod ewangelizacji, od św. Pawła Apostoła począwszy, uwieńczone ukazaniem koncepcji misji na podstawie dokumentów Soboru Watykańskiego II. Autor ustosunkowuje się krytycznie do praktyk europocentrycznych z przeszłości, jak i współczesnej globalizacji, słusznie przeciwstawiając je pojęciu inkulturacji. Pokazuje jej przewagę nad innymi formami zmian kulturowych. Inkulturacja, będąc wprawdzie jednym z jej rodzajów, nie jest bynajmniej rodzajem asymilacji (związanej z utratą własnej etniczności), gdyż dzięki chrześcijaństwu wzbogaca miejscową kulturę, nie odbierając jej prawa do własnej specyfiki i tożsamości.

W rozdziale drugim autor omawia z dużym znawstwem historię, kulturę i religię ludu Baganda. W kolejnych trzech rozdziałach prezentuje historię ewangelizacji tego

największego w Ugandzie ludu i problemy, na które ona natrafiła, poczynając od czasów, gdy obowiązywała europocentryczna koncepcja misji, poprzez okres odnowy i dojrzenia Kościoła w przedkolonialnym Królestwie Bugandy, na przykładzie diecezji Kasana-Luweero, aż po utrwalenie się i rozwój na jej terenie sieci parafialnej i stacji misyjnych w czasach współczesnych. Podkreślić należy, że materiał historyczny, który autor wykorzystuje, jest starannie udokumentowany.

Z punktu widzenia tematu rozprawy najważniejsze są jednak rozdziały szósty, siódmy i ósmy, w których autor próbuje opisać specyfikę ewangelizacji inkulturacyjnej w grupie Baganda. Ta część książki napisana została w dużym stopniu pod wpływem własnych obserwacji i rozmów, co stanowi o jej wyjątkowej wartości. Nieraz dzięki szczegółowym opisom zaskakujących sytuacji, jak np. oburzenia miejscowych autorytetów na podniesienie przez misjonarza głosu wobec osoby, która dokonała kradzieży, książka przestaje być konwencjonalną, misjologiczną monografią historyczną.

Ostatnie dwa rozdziały zostały poświęcone trosce Kościoła o pomoc w rozwoju doczesnej pomyślności miejscowego społeczeństwa. Zagadnienie to ma jednak charakter marginalny wobec zasadniczej tematyki rozprawy. W zakończeniu autor dochodzi do konstatacji, że Kościół „przyjął się” w lokalnej kulturze, a pielęgnowany przez miejscowych kapłanów oraz świeckich liderów powinien w przyszłości wydać owoce świętości. Następnie sugestią swą konfrontuje z wnioskami wynikającymi z treści całej rozprawy.

Autor recenzowanej książki porusza wiele nowych zagadnień, a nawet odkrywa szereg interesujących fenomenów kulturowych, jak choćby szczegóły dotyczące percepcji czasu czy znaczenia tańców w kulturze ludu Baganda. Przede wszystkim jednak wnosi wiele do antropologii misyjnej jako nauki stosowanej, choćby poprzez dostarczenie wielu przykładów inkulturacji, ukazanych w kontekście historycznym i politycznym. Cenne są również rekomendacje dla kolejnych pokoleń misjonarzy, które autor zawarł dyskretnie we wnioskach na zakończenie rozprawy. Na uznanie zasługuje także zakres i sposób wykorzystania literatury i źródeł. O warsztacie naukowym autora świadczy imponująca bibliografia, na którą składa się obszerny zestaw pozycji źródłowych i opracowań przeważnie w języku angielskim. Warto podkreślić, że żadna z istotnych pozycji z zakresu literatury dotyczącej czy to bezpośrednio Ugandy, czy też ogólnoafrkańskiej i religioznawczej, ważna dla tej rozprawy, nie została pominięta. Książkę wzbogacają także liczne aneksy, w tym szczególnie ważny słownik terminów w języku luganda, oraz liczne zdjęcia wykonane przez autora, uzupełniające dokumentację. Recenzowana książka z uwagi na brak podobnej pozycji w polskiej literaturze misjologicznej jest pracą pionierską. Na podstawie zebranego materiału ukazuje ona pozytywne znaczenie metody inkulturacyjnej w dziele ewangelizacji w Ugandzie, jednocześnie krytycznie ustosunkowując się do wcześniej obowiązującego modelu europocentrycznego. Przez takie podejście do tematu autor wniósł istotny wkład do poznania kultury ludu Baganda, pokazując jej wartości, które mogą wzbogacić Kościół lokalny, nie ukrywając jednocześnie jej cech negatywnych, które powinny być odrzucone.

Maciej Ząbek

(UW, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Warszawa)